

Spis treści

Słowo wstępne	13
Wprowadzenie	17
Rozdział 1	
Zmienność pól jako podstawa zastosowania rolnictwa precyzyjnego w produkcji roślinnej	21
<i>Michał Stępień, Rafał Pudetko</i>	
1.1. Wstęp	21
1.2. Zmienność pól uprawnych – źródła/przyczyny	22
1.2.1. Zmienność gleb (i budowy geologicznej)	23
1.2.1.1. Uziarnienie gleby	23
1.2.1.2. Inne właściwości gleby	29
1.2.1.3. Warunki geologiczne	35
1.2.2. Ukształtowanie terenu	35
1.2.3. Sąsiedztwo pola	39
1.2.4. Stosunki wodno-powietrzne na polu	41
1.2.5. Historia użytkowania i nawożenia	44
1.3. Ilościowe ujęcie zmienności pola (geostatystyka)	48
1.3.1. Wprowadzenie	48
1.3.2. Wstępna ocena stacjonarności zmienności przestrzennej	51
1.3.3. Rozpoznanie zmienności lokalnej	53
1.3.4. Ocena trendów w rozkładzie zmienności przestrzennej	55
1.3.5. Podsumowanie	57
1.4. Konsekwencje zmienności glebowej na jednym polu dla rolnictwa precyzyjnego	58
Rozdział 2	
Globalne systemy pozycjonowania	59
<i>Dariusz Gozdowski</i>	
Rozdział 3	
Gromadzenie i organizacja danych przestrzennych w rolnictwie precyzyjnym	65
<i>Dariusz Gozdowski</i>	
3.1. Dane wektorowe i rastrowe	65
3.2. Formaty plików w systemach informacji geograficznej (GIS)	69
3.2.1. Formaty plików wektorowych	69

3.2.2.	Formaty plików rastrowych.....	73
3.3.	Układy współrzędnych w GIS.....	74
3.4.	Metody transferu danych.....	76
3.5.	Struktura danych w oprogramowaniu GIS i w komputerze	77

Rozdział 4

Źródła danych spoza gospodarstwa rolnego	79
---	-----------

Michał Stępień, Dariusz Gozdowski, Rafał Pudętko

4.1.	Rodzaje/treść/zawartość i źródła danych.....	79
4.2.	Archiwalne źródła danych.....	81
4.2.1.	Mapy topograficzne.....	82
4.2.2.	Mapy ewidencyjne.....	83
4.2.3.	Mapy bonitacyjne	84
4.2.3.1.	Typ gleby	84
4.2.3.2.	Rodzaj gleby	86
4.2.3.3.	Gatunek gleby	88
4.2.3.4.	Inne elementy treści map bonitacyjnych	88
4.2.3.5.	Możliwości pozyskania i potencjalna przydatność map bonitacyjnych dla rolnictwa precyzyjnego	89
4.2.4.	Mapy glebowo-rolnicze.....	89
4.2.4.1.	Kompleksy przydatności rolniczej	89
4.2.4.2.	Typ i podtyp gleby.....	90
4.2.4.3.	Uziarnienie gleby oznaczone na mapach glebowo-rolniczych.....	94
4.2.4.4.	Możliwości pozyskania i przydatność map glebowo-rolniczych	94
4.2.5.	Inne mapy	95
4.2.5.1.	Mapy geologiczne.....	95
4.2.5.2.	Mapy hydrograficzne.....	96
4.2.5.3.	Dane pogodowe	97
4.3.	Źródła współczesne	99
4.3.1.	Numeryczne modele terenu.....	99
4.3.2.	Dane lotnicze i satelitarne	101
4.3.2.1.	Zdjęcia lotnicze	101
4.3.2.2.	Zdjęcia satelitarne	105
4.4.	Geoportale i serwisy mapowe.....	110
4.5.	Podsumowanie	114

Rozdział 5

Zasady przygotowania danych przestrzennych do ich wykorzystania w rolnictwie precyzyjnym	115
---	------------

Rafał Pudętko

5.1.	Wprowadzenie.....	115
5.2.	Budowa bazy danych	116
5.3.	Proces kodowania informacji przestrzennej.....	118
5.3.1.	Formaty danych.....	118
5.3.2.	Konwersja formatów danych przestrzennych.....	120
5.3.3.	Interpolacja danych przestrzennych.....	121

5.3.4.	Odwzorowanie danych przestrzennych.....	126
5.4.	Dokładność przestrzenna danych	127
5.5.	Wizualizacja danych przestrzennych	128
5.5.1.	Wizualizacja w środowisku GIS.....	128
5.5.2.	Zasady tworzenia map	136
5.5.3.	Jakość wydruku map.....	136
5.5.4.	Dobór palety kolorów map i ich konwersja	138

Rozdział 6

Oprogramowanie dla rolnictwa precyzyjnego	141
--	------------

Dariusz Gozdowski

6.1.	Oprogramowanie GIS dla rolnictwa precyzyjnego	142
6.2.	Ogólnoużytkowe oprogramowanie GIS	149

Rozdział 7

Ocena właściwości gleby i rośliny z wykorzystaniem teledetekcji	153
--	------------

Rafał Pudelko, Eike Stefan Dobers

7.1.	Wprowadzenie	153
7.2.	Zasady teledetekcji	155
7.3.	Czujniki i platformy używane w rolnictwie	159
7.4.	Interpretacja zdjęć lotniczych i satelitarnych	168
7.5.	Przykłady wykorzystania teledetekcji lotniczej w ocenie stanu pola	182
7.6.	Interpretacja danych z czujników teledetekcji naziemnej	187
7.7.	Podsumowanie	188

Rozdział 8

Ocena właściwości gleby na potrzeby rolnictwa precyzyjnego	191
---	------------

Michał Stępień, Stanisław Samborski

8.1.	Wprowadzenie	191
8.2.	Mapowanie pól – zbieranie danych w gospodarstwie w dużej rozdzielczości przestrzennej oraz ich interpretacja	191
8.2.1.	Wprowadzenie	191
8.2.2.	Przewodność elektryczna gleby	192
8.2.2.1.	Informacje wstępne	192
8.2.2.2.	Czynniki wpływające na wartości EC/ECa gleby na polu i główne zastosowania mapowania	193
8.2.2.3.	Sposoby pomiaru	197
8.2.2.4.	Urządzenia wykorzystywane do pomiaru EC/ECa na polu	198
8.2.2.5.	Wykonanie i ocena wiarygodności pomiaru EC/ECa na polu	201
8.2.2.6.	Interpretacja wyników pomiarów EC/ECa na przykładzie uziarnienia	203
8.2.2.7.	Wybrane aspekty interpretacji EC/ECa	207
8.2.3.	Mapowanie pH gleby	208
8.2.3.1.	Informacje wstępne	208
8.2.3.2.	Systemy do mapowania pH	208
8.2.3.3.	Wiarygodność mapowania pH	210

8.2.3.4.	Kalibracja wyników	212
8.2.3.5.	Podsumowanie	215
8.2.4.	Spektrometria (spektroskopia) i mapowanie zawartości węgla organicznego.....	216
8.2.4.1.	Wprowadzenie	216
8.2.4.2.	Czynniki kształtujące odbicie promieniowania w paśmie widzialnym (VIS) i podczerwieni (IR) oraz wykorzystanie spektrometrii w badaniach gleb.....	217
8.2.4.3.	Urządzenia spektralne VIS-NIR do mapowania pól w rolnictwie precyzyjnym	218
8.2.5.	Ocena zwięzłości gleby	226
8.2.6.	Czujniki mapujące kilka właściwości gleby jednocześnie	227
8.2.7.	Podsumowanie	228
8.3.	Pośrednie wnioskowanie na temat właściwości gleby	228
8.3.1.	Mapy topograficzne	229
8.3.2.	Zdjęcia/zobrazowania lotnicze i satelitarne	229
8.3.3.	Dane zbierane w gospodarstwie – mapy wskaźników roślinnych i mapy pól	231
8.4.	Pobieranie próbek glebowych do analizy laboratoryjnej.....	232
8.4.1.	Informacje podstawowe	232
8.4.2.	Najczęściej stosowane schematy pobierania próbek.....	234
8.4.3.	Pobieranie próbek glebowych w rolnictwie precyzyjnym	237
8.4.3.1.	Podział pola na obszary pobierania próbek ogólnych/zbiorczych	237
8.4.3.2.	Gęstość pobierania próbek	237
8.4.3.	Schematy pobierania próbek.....	238
8.5.	Zautomatyzowane pobieranie próbek glebowych	239
8.6.	Wnioski końcowe	241

Rozdział 9

Kontrola sekcji maszyn do stosowania nawozów i oprysków oraz siewu nasion	243
--	------------

Dariusz Gozdowski

9.1.	Systemy kontroli sekcji stosowane w opryskiwaczach rolniczych	243
9.2.	Systemy kontroli szerokości wysiewu stosowane w rozsiewaczach nawozów.....	247
9.3.	Systemy kontroli sekcji siewników	250

Rozdział 10

Systemy nawigacji ciągników i maszyn rolniczych	253
--	------------

Dariusz Gozdowski

10.1.	Systemy satelitarne.....	253
10.2.	Inne systemy automatycznego prowadzenia.....	261
10.3.	Perspektywy rozwoju systemów nawigacji	263

Rozdział 11

Systemy kontroli dawkowania środków produkcji	265
--	------------

Dariusz Gozdowski

11.1.	Technologie wykorzystujące mapy zaleceń	266
-------	---	-----

11.2. Technologie wykorzystujące czujniki	270
11.3. Rozwiązania techniczne w maszynach rolniczych do stosowania zmiennej dawki środków produkcji	270
11.3.1. Dawkowanie nawozów mineralnych.....	270
11.3.2. Dawkowanie nawozów naturalnych.....	272
11.3.3. Dawkowanie środków ochrony roślin.....	272
11.3.4. Stosowanie zmiennej ilości wysiewu nasion.....	274

Rozdział 12

Mapowanie plonów	275
-------------------------------	-----

Stanisław Samborski

12.1. Założenia do pomiaru zróżnicowania plonów w obrębie pól	275
12.2. Sposoby szacowania plonów	280
12.3. Kalibracja systemu mapowania plonu.....	282
12.4. Przetwarzanie danych plonu.....	285
12.5. Interpretacja map plonów	287
12.6. Wykorzystanie map plonów	289
12.7. Tworzenie map plonów	293
12.8. Mapowanie jakości pól rolnych.....	293

Rozdział 13

Podział pól uprawnych na strefy produkcyjne	297
--	-----

Michał Stępień

13.1. Podstawowe informacje dotyczące stref produkcyjnych i map tworzonych w rolnictwie precyzyjnym	297
13.2. Kryteria wydzielania stref produkcyjnych.....	299
13.2.1. Sąsiedztwo pola.....	300
13.2.2. Nachylenie i wystawa terenu	301
13.2.3. Uziarnienie warstwy ornej	301
13.2.4. Woda gruntowa.....	302
13.2.5. Trudność w uprawie.....	303
13.2.6. Stosunki wodne.....	304
13.2.6.1. Informacje ogólne	304
13.2.6.2. Skale wrażliwości na zaburzenia stosunków wodnych i kryteria ich ustalania	305
13.2.6.3. Kategorie uwilgotnienia i kryteria ich ustalania dla gruntów ornych	311
13.3. Określanie zasięgu stref produkcyjnych.....	316
13.4. Przykłady prostego podziału pola na strefy produkcyjne	316
13.5. Podsumowanie	318

Rozdział 14

Stosowanie zmiennej dawki nawozów	319
--	-----

Michał Stępień

14.1. Informacje wstępne	319
--------------------------------	-----

14.2. Ukształtowanie terenu jako czynnik warunkujący różnicowanie dawek nawozów na polu uprawnym	320
14.3. Czynniki warunkujące dawki nawozów fosforowych i potasowych oraz ich zróżnicowanie w obrębie pola	321
14.4. Czynniki warunkujące dawki gnojowicy oraz ich zróżnicowanie w obrębie pola.....	323
14.5. Czynniki warunkujące dawki wapna oraz ich zróżnicowanie w obrębie pola.....	324
14.6. Czynniki warunkujące dawki obornika i kompostów oraz ich zróżnicowanie w obrębie pola.....	325
14.7. Podsumowanie	327

Rozdział 15

Stosowanie zmiennej dawki nawozów azotowych	329
--	------------

Stanisław Samborski

15.1. Zasada działania systemów do nawożenia zmienną dawką azotu	336
15.2. Stosowanie zmiennej dawki azotu w uprawie rzepaku ozimego	347
15.3. Wymagania techniczne	348
15.4. Inne sposoby nawożenia zmienną dawką azotu.....	352
15.4.1. Nawożenie na podstawie analizy gleby na zawartość azotu mineralnego.....	352
15.4.2. Przygotowanie map stosowania zmiennej dawki azotu na podstawie wyników testu N_{min}	353
15.4.3. Nawożenie na podstawie wielkości pobrania azotu z plonem roślin.....	355
15.5. Korzyści stosowania zmiennej dawki azotu	357
15.6. Inne możliwe zastosowania systemu do wysiewu zmiennej dawki azotu	359
15.7. Ograniczenia stosowania zmiennej dawki azotu.....	362

Rozdział 16

Stosowanie zmiennej dawki pestycydów	363
---	------------

Dariusz Gozdowski

16.1. Herbicydy.....	364
16.2. Fungicydy	367
16.3. Insektycydy	368
16.4. Podsumowanie	369

Rozdział 17

Stosowanie zmiennej dawki polewowej	371
--	------------

Jan Szatyłowicz, Tomasz Gnatowski, Sarah Elliot

17.1. Wstęp	371
17.2. Cele nawadniania.....	372
17.3. Systemy nawadniania.....	372
17.4. Efektywność nawodnienia	374
17.5. Dawka polewowa	376
17.6. Rurociągi deszczujące	381
17.7. Systemy nawodnień – zmienne dawki polewowe	383
17.8. Zalety nawodnień zmienną dawką polewową.....	386

Rozdział 18

Stosowanie zmiennej ilości wysiewu nasion 387

Stanisław Samborski

- 18.1. Wstęp 387
- 18.2. Założenia do stosowania zmiennej ilości wysiewu nasion..... 387
- 18.3. Sposoby stosowania zmiennej ilości wysiewu nasion 388
- 18.4. Inne udogodnienia związane ze stosowaniem zmiennej ilości wysiewu nasion 391

Rozdział 19

Zróżnicowana uprawa roli 393

Michał Stępień

- 19.1. Informacje wstępne 393
- 19.2. Główne aspekty uprawy i czynniki determinujące jej sposób..... 394
- 19.3. Różnicowanie uprawy mechanicznej w obrębie pola..... 397
  - 19.3.1. Propozycje różnicowania uprawy mechanicznej 400

Rozdział 20

Roboty i systemy autonomiczne w rolnictwie precyzyjnym 405

Dariusz Gozdowski

Rozdział 21

Wykorzystanie rolnictwa precyzyjnego w prowadzeniu gospodarstwa 407

Stanisław Samborski, Dariusz Gozdowski

- 21.1. Internet rzeczy w rolnictwie precyzyjnym 414

Rozdział 22

Systemy wspomaganie decyzji w rolnictwie 415

Anna Nieróbca, Jerzy Kozyra

- 22.1. Wstęp 415
- 22.2. Poziomy podejmowania decyzji 415
- 22.3. Ocena warunków agrometeorologicznych 417
- 22.4. Wybór odmiany rośliny uprawnej 420
- 22.5. Wybór środków ochrony roślin, nawozów i środków wspomagających uprawę roślin 421
- 22.6. Stosowanie nawozów 422
  - 22.6.1. Doradcze programy nawozowe dostępne online 423
  - 22.6.2. Doradcze programy nawozowe na komputery 425
- 22.7. Ochrona roślin 427
  - 22.7.1. Sygnalizacja pojawu agrofagów 427
  - 22.7.2. Prognozowanie zabiegów ochronny roślin 431
    - 22.7.2.1. Ochrona ziemniaka – NegFry 431
    - 22.7.2.2. Ochrona sadów 433
    - 22.7.2.3. Ochrona zbóż według zasad integrowanej ochrony..... 434
- 22.8. Nawadnianie..... 436

22.8.1. Zrównoważony system nawadniania	436
22.8.2. Systemy wspomagające nawadnianie	436
22.9. Zarządzanie gospodarstwem	439
22.10. Podsumowanie	440

Rozdział 23

Oplacalność i wdrażanie rolnictwa precyzyjnego	441
---	------------

Stanisław Samborski

23.1. Czynniki wpływające na opłacalność rolnictwa precyzyjnego	444
23.2. Potencjalne korzyści ze stosowania zmiennej dawki środków produkcji	446
23.3. Mapa zróżnicowania dochodowości produkcji w obrębie pola.....	448
23.4. Korzyści niefinansowe – zalety wdrażania rolnictwa precyzyjnego	450
23.5. Podsumowanie	451

Rozdział 24

Studia przypadków gospodarstw wykorzystujących rozwiązania rolnictwa precyzyjnego	453
--	------------

Stanisław Samborski

Rozdział 25

Rolnictwo precyzyjne w małych gospodarstwach	471
---	------------

Michał Stępień, Dariusz Gozdowski

25.1. Wstęp	471
25.2. Niskokosztowe systemy nawigacji ciągników i maszyn rolniczych	472
25.3. Określanie właściwości gleby na polu	473
25.4. Orientacja na polu bez odbiornika GPS oraz wykonywanie prostych mapek.....	478
25.5. Możliwości różnicowania uprawy i zabiegów na polu.....	479

Wykaz anglojęzycznych skrótów i wyrażeń	481
--	------------

Stanisław Samborski, Dariusz Gozdowski

Literatura	491
-------------------------	------------

Skorowidz	511
------------------------	------------